

FINANSINSPEKTIONEN

Bankbarometer

12 november 2020

INNEHÅLL

OM BANKBAROMETERN	3
Rapportens omfattning och disposition	3
SAMMANFATTNING	4
DEN SVENSKA BANKMARKNADEN	5
Fördelning av bankernas utlåning	5
Bankernas utlåning till allmänheten	5
Bankernas finansiering	7
Bankernas lönsamhet	7
Bolåneaktörer utanför banksektorn	8
Betaltjänstföretagens volymer ökar	9
STORBANKER	10
RETAILBANKER	12
SPARBANKER	13
KONSUMTIONSKREDITFÖRETAG	14
VÄRDEPAPPERSBANKER	15
LEASINGBOLAG	16
BILAGA 1 – KATEGORISERING AV FÖRETAGEN	17

Om Bankbarometern

Bankbarometern ger en övergripande bild av utvecklingen i de svenska kreditföretagen, utifrån läget vid det senaste halvårsskiftet.

I rapporten beskriver vi översiktligt utvecklingen för de cirka 150 banker, kreditmarknadsföretag, bostadskreditinstitut och betalningsinstitut som FI har tillsyn över.¹ Rapporten är deskriptiv och utgår ifrån institutens balans- och resultaträkningar. Den har inte som syfte att bedöma stabiliteten i det svenska banksystemet likt Finansinspektionens stabilitetsrapport. Bankbarometern ges i normala fall ut en gång i halvåret. I år gav FI ut en extra utgåva under våren för att kunna ge en bild av bankmarknadens utveckling under coronapandemins första skede. I denna, för året, tredje utgåva har alla siffror referensdatumet 30 juni 2020 om inget annat anges.

RAPPORTENS OMFATTNING OCH DISPOSITION

Bankbarometern beskriver det svenska banksystemet, men det bör poängteras att i synnerhet de tre storbankerna även har omfattande verksamhet utanför Sverige. En annan avgränsning är att utländska banker med verksamhet i Sverige inte ingår i rapporten förutom i avsnittet ”Den svenska bankmarknaden”.

Bankbarometern utgår från den konsoliderade gruppnivån för de svenska banker som ingår i en så kallad konsoliderad situation. Det betyder exempelvis att enskilda dotterbolag till svenska banker och kreditmarknadsföretag som står under FI:s tillsyn inte räknas separat utan ingår i den konsoliderade nivån. Dessutom är det värt att nämna att utlåningsverksamhet även bedrivs av finansiella företag som inte är banker eller kreditmarknadsföretag, och att dessa inte ingår i Bankbarometern. Bostadskreditinstitutens och betalningsinstitutens verksamhet beskrivs i avsnittet ”Den svenska bankmarknaden”. Rapporteringsunderlaget, och därmed vissa nyckeltal och volymer, skiljer sig något från SCB:s finansmarknadsstatistik till följd av något olika definitioner och skillnader i vilka institut som ingår i underlaget.

I det svenska banksystemet förekommer flera olika typer av institut med sinsemellan relativt stora skillnader i affärsmodell och inriktning. För att åskådliggöra och bättre belysa dessa skillnader delar vi i Bankbarometern in instituten i ett antal kategorier utifrån deras huvudsakliga verksamheter (se bilaga 1). Kategorierna Övriga företag och Utländska filialer och dotterbolag beskrivs inte närmare i rapporten, men ingår i de totala siffrorna i avsnittet ”Den svenska bankmarknaden”.

¹ I denna rapport benämns banker och kreditmarknadsföretag i huvudsak med samlingsnamnet ”banker”. Skillnaden mellan en bank och ett kreditmarknadsföretag är att i en bank ingår betalningsförmedling via generella betalningssystem, exempelvis RIX och Bankgirot. Även de bostadskreditinstitut och betalningsinstitut som ligger utanför banksystemet inkluderas i rapporten. Informationen som ligger till grund för Bankbarometern är i huvudsak den löpande inrapportering som svenska finansiella företag under tillsyn är skyldiga att göra till FI. Utöver de 150 svenska företag som FI har full tillsyn över finns ett 30-tal svenska filialer till utländska banker som driver verksamhet i Sverige, t.ex. filialer till Danske Bank, Nordea och DNB.

Sammanfattning

De svenska bankerna hade en överlag fortsatt god underliggande lönsamhet under det första halvåret 2020. Men högre reserveringar för förväntade kreditförluster samt SEB:s och Swedbanks sanktionsavgifter resulterade i en minskad avkastning på eget kapital. Utlåningen steg under halvåret, framför allt inom företagssegmentet.

Den totala utlåningen till allmänheten i Sverige steg under det första halvåret 2020. Ökningen var främst driven av företagssegmentet som ökade med 7,6 procent under halvåret (6,4 procent i årstakt). Bolånemarknaden var relativt opåverkad av coronapandemin och växte med 3,1 procent under halvåret (5,2 procent i årstakt).

Retailbankerna fortsatte att växa på bolånemarknaden. Deras andel av nyutlåningen sjönk dock under det första halvåret i år för att istället öka hos storbankerna och sparbankerna. Även bostadskreditinstitutens andel av nyutlåningen sjönk under det första halvåret 2020. Men den är alltså avsevärt större än deras totala andel av bolånestocken.

Lönsamheten för de svenska bankerna minskade under det första halvåret 2020. Justerat för FI:s sanktionsavgifter för Swedbank och SEB var dock förändringen betydligt mindre påtaglig. Relativt många banker (framförallt storbankerna och konsumtionskreditföretagen) redovisade högre kreditförlustreserveringar för förväntade effekter av pandemin. Högre kostnader och lägre bolånemarginaler var ytterligare faktorer som påverkade lönsamheten. Lönsamheten var dock högre än för övriga nordiska storbanker, som tog ännu större kreditförlustreserveringar. Andelen problemlån ökade något, men befann sig fortfarande på låga nivåer.

Värdepappersbankernas avkastning på eget kapital ökade till följd av en ökad kundaktivitet i samband med hög volatilitet på aktiemarknaderna.

Den svenska bankmarknaden

Under första halvåret 2020 försämrades lönsamheten för de svenska bankerna överlag, framförallt till följd av högre kreditförlustreserveringar. Den underliggande lönsamheten var dock fortsatt god och utlåningen i Sverige fortsatte att öka, framförallt mot företagssektorn.

FÖRDELNING AV BANKERNAS UTLÅNING

De svenska bankerna lånar i huvudsak ut till hushåll och företag i Sverige. Sammantaget stod de tre svenska storbankerna, Svenska Handelsbanken, SEB och Swedbank, för en majoritet (54 procent) av all utlåning på den svenska bankmarknaden vid det senaste halvårsskiftet (se diagram 1). Under de senaste fem åren har deras dominans däremot varit något avtagande, bland annat till följd av att de så kallade retailbankerna,² börjat ta större marknadsandelar på framförallt bolånemarknaden. År 2015 hade de dåvarande fyra svenska storbankerna, där även Nordea ingick, 77 procent av den svenska bolånemarknaden. Denna andel har i dag sjunkit till 73 procent för dessa fyra banker.

De svenska storbankerna har även omfattande bankverksamhet utanför Sverige. Sett till de svenska bankernas samlade utlåning även utanför Sverige stod de tre storbankerna för 71 procent av den totala utlåningen vid det senaste halvårsskiftet (se diagram 2).

BANKERNAS UTLÅNING TILL ALLMÄNHETEN³

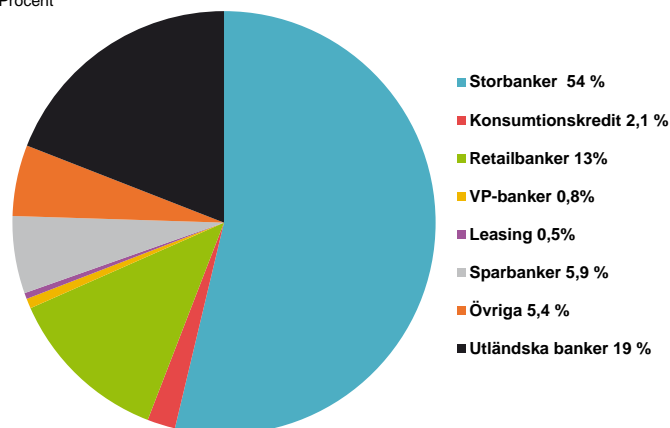
Utlåningen till allmänheten består av lån till hushåll och icke-finansiella företag.⁴ De svenska bankernas utlåning till allmänheten ökade med 2 procent under det första

² För en beskrivning av företagen i de olika kategorierna, se bilaga 1, sidan 17.

³ Den inrapporterade informationen för kredittillväxten som bankbarometern baseras på är inte direkt jämförbar med SCB:s finansmarknadsstatistik. Det beror delvis på att urvalet av banker skiljer sig något åt och delvis på skillnader i hur utlåning till allmänheten rapporteras. Finansmarknadsstatistiken innehåller även mer aktuell information än FI:s inrapportering.

⁴ Icke-finansiella företag inkluderar även offentlig sektor.

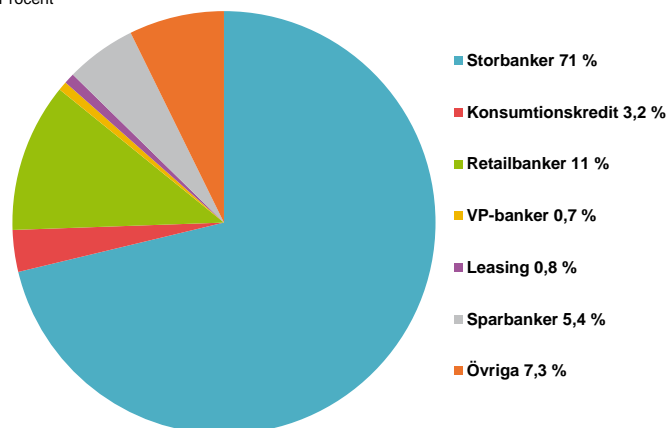
Diagram 1: Utlåning till allmänheten i Sverige
Procent

Källa: FI och SCB.

Anm.: Inkluderar även utländska bankers filialer och dotterbolag. Data per kvartal 2 2020.

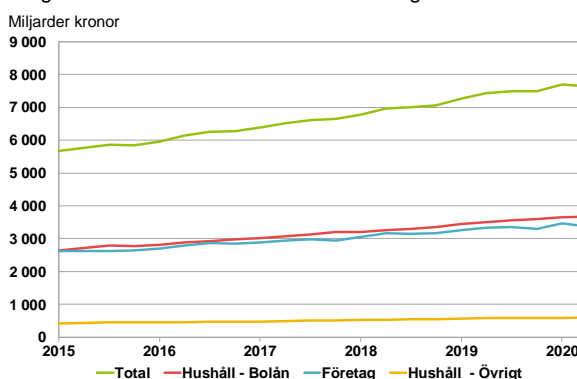
Diagram 2: Fördelning av svenska bankers totala utlåning
Procent

Källa: FI.

Anm.: Avser total utlåning till allmänheten, även utanför Sverige. Data per kvartal 2 2020.

Diagram 3: Svenska bankers totala utlåning till allmänheten

Källa: FI.

Anm.: Avser total global utlåning till allmänheten.

halvåret 2020 och den totala lånestocken låg på 7 600 miljarder kronor (se diagram 3). Bostadsutlåningen fortsatte att öka och steg med 2,1 procent under halvåret, medan företagsutlåningen steg med 1,8 procent.

Utlåningen till allmänheten i Sverige uppgick till 6 900 miljarder kronor, vilket innebar en ökning med 4,7 procent under det första halvåret 2020⁵. Utländska bankers utlåning i Sverige stod för drygt 1 300 miljarder kronor av denna volym, en ökning med 5 procent under halvåret.

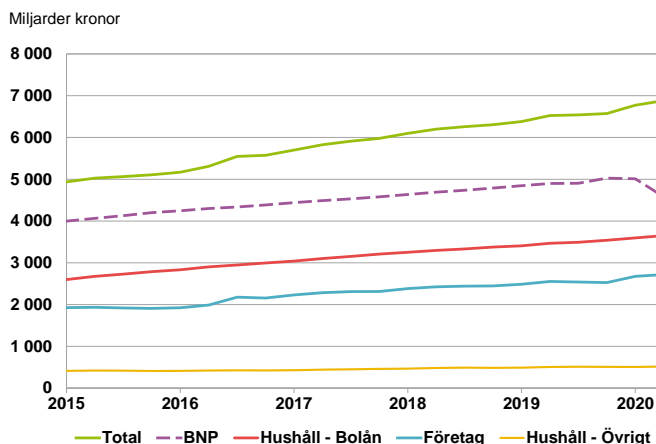
En stor del av bankernas utlåning till allmänheten är till hushåll (60 procent). Där stod bolån för 3 650 miljarder kronor, vilket innebar en ökning med 3,1 procent under halvåret. Omkring 515 miljarder kronor gick till andra former av utlåning till hushåll (i huvudsak olika konsumtionskrediter). Dessa lån ökade med 1,3 procent under halvåret.

Utlåningen till svenska icke-finansiella företag uppgick till 2 700 miljarder kronor, en volym som ökade kraftigt, hela 7,6 procent under halvåret (se diagram 4). Företagsutlåningen ökade framförallt under pandemins inledande skede då många företag lånade för att stärka likviditeten.

Den totala nyutlåningen⁶ på bolånemarknaden under det första halvåret 2020 var 108 miljarder kronor. De tre storbankernas andel ökade men var fortsatt lägre än deras totala andel av bolånestocken. Trenden för bostadskreditinstituten gick åt det motsatta hållet. Deras andel av nyutlåningen minskade något men den var alltså avsevärt större än deras totala andel av bolånestocken. Sparbankerna fortsatte att öka sin andel under halvåret (se diagram 5).

Jämfört med den allmänna ekonomiska utvecklingen har utlåningen på den svenska bankmarknaden växt i en snabbare takt under de senaste åren. Sveriges bruttonationalprodukt (bnp) har i genomsnitt växt med 4 procent i årstakt sedan 2015, medan bankernas totala

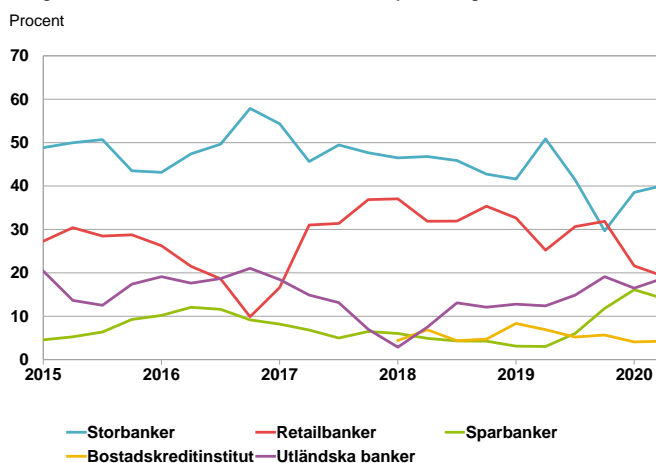
Diagram 4: Utlåning till allmänheten i Sverige

Källa: FI och SCB.

Anm.: Inkluderar även utländska bankers filialer och dotterbolag.

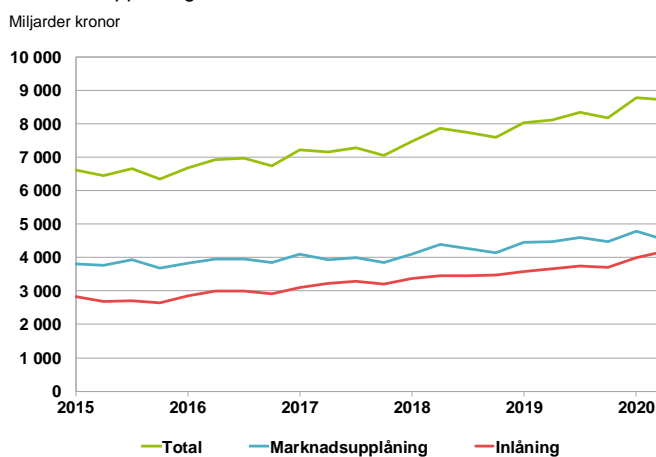
Diagram 5: Svenska bolån - andelar av nyutlåningen

Källa: FI.

Anm.: Avser respektive kategoris andel av nyutlåning under det senaste halvåret. Nyutlåning har beräknats som differensen i bolånestocken vid första halvåret 2020:s start och slut.

Diagram 6: Bankernas finansiering i form av inlåning och marknadsupplåning

Källa: FI.

Anm.: Enbart svenska banker på gruppnivå.

5 Utlåning till allmänheten i Sverige inkluderar utländska filialer och dotterbolag

6 Nyutlåning har beräknats som differensen i bolånestocken vid första halvåret 2020:s start och slut.

utlåning i genomsnitt ökat med 6,6 procent i årstakt. Under första halvåret 2020 minskade bnp med hela 9 procent medan utlåningen fortsatte att öka.

BANKERNAS FINANSIERING

Bankernas utlåning finansieras i huvudsak av inlåning från allmänheten och av obligationer som emitterats på marknaden. De svenska bankernas totala finansiering, i form av inlåning och marknadsupplåning, uppgick till 8 700 miljarder kronor vid utgången av det första halvåret 2020. Av detta bestod 48 procent, eller 4 200 miljarder kronor, av olika inlåningsformer från allmänheten. Marknadsfinansiering i form av emitterade obligationslån stod för 52 procent (4 500 miljarder kronor), se diagram 6. Detta är en relativt hög andel marknadsfinansiering jämfört med snittet hos banker i andra EU-länder, där andelen är ungefär 25 procent. Under det första halvåret 2020 ökade inlåningen från allmänheten i en mycket snabbare takt än marknadsfinansieringen (13 respektive 1,7 procent). Det är bland annat en effekt av Riksbankens (och andra centralbankers) stora köp av stats-, bostads- och företagsobligationer under pandemin.

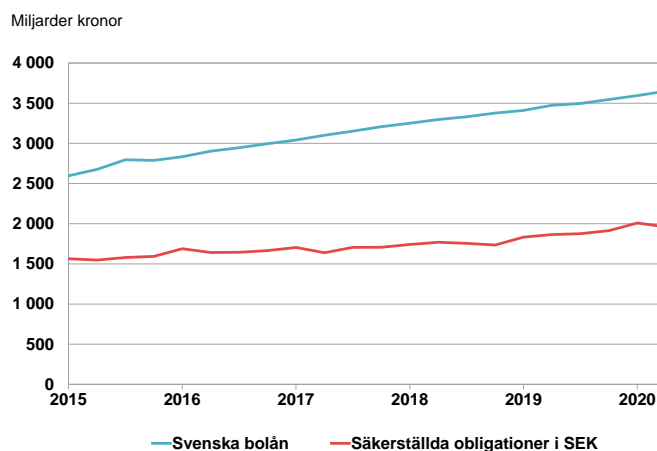
Den utestående volymen av säkerställda obligationer i svenska kronor⁷ var totalt 2 000 miljarder kronor, en volym som ökade med 2,5 procent under halvåret. Ökningen av den svenska bolånestocken var under samma period 2,9 procent (se diagram 7).

BANKERNAS LÖNSAMHET

Avkastningen på eget kapital har varit relativt stabil för det svenska banksystemet under de senaste åren. Under det första halvåret 2020 minskade däremot bankernas lönsamhet. Avkastningen på eget kapital låg totalt på 6 procent (exklusive sanktionsavgifter för Swedbank och SEB) vilket är 6 procentenheter lägre än motsvarande period 2019 (se diagram 8). Minskningen förklaras främst av att många banker redovisade högre kreditförlustreserveringar för förväntade effekter av pandemin längre fram.

⁷ Säkerställda obligationer emitterade i svenska kronor används som en proxy för volymen av svenska säkerställda obligationer.

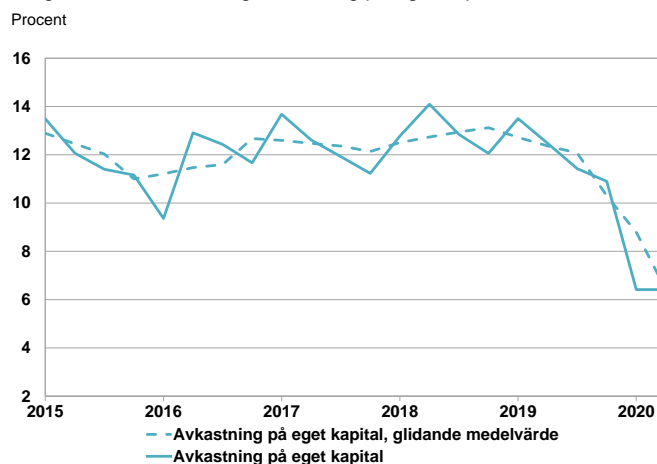
Diagram 7: Utestående volymer av säkerställda obligationer emitterade i svenska kronor och svenska bolån

Källa: FI och SCB.

Anm.: Inkluderar även utländska bankers filialer och dotterbolag.

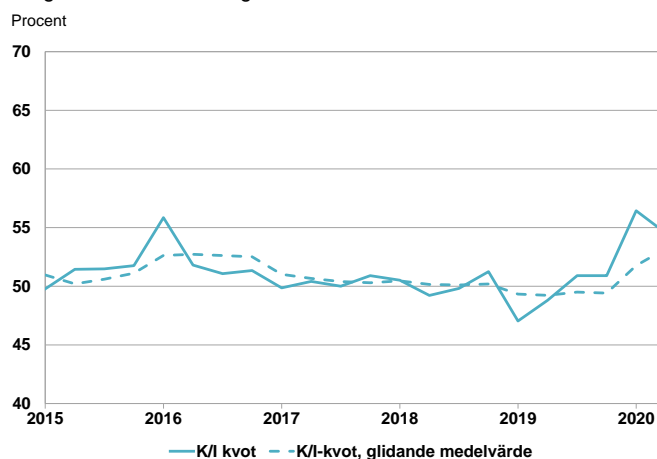
Diagram 8: Genomsnittlig avkastning på eget kapital

Källa: FI.

Anm.: Kvoterna är viktade genom summering av samtliga institut. Glidande medelvärde avser medelvärdet de fyra senaste kvartalen.

Diagram 9: Genomsnittlig K/I-kvot

Källa: FI.

Anm.: Kvoterna är viktade genom summering av samtliga institut. Glidande medelvärde avser medelvärdet de fyra senaste kvartalen.

Ytterligare en faktor som påverkade bankernas lönsamhet under halvåret var högre kostnader och lägre bolånemarginaler. Bankernas kostnader i förhållande till intäkterna (K/I-kvot), exklusive sanktionsavgifter, var 55 procent under det första halvåret 2020 (se diagram 9). Det var en ökning med 5 procentenheter jämfört med motsvarande period 2019.

Ett mått på kreditkvaliteten, och därmed en indikation för kreditförlusterna, är storleken på bankernas problemlån. Andelen problemlån i relation till den totala utlåningen steg under det första halvåret 2020 till 1,3 procent (se diagram 10). Problemlånen växte marginellt hos samtliga kategorier av företag, men framför allt hos företag vars affärsmodell bygger på uppköp av förfallna fordringar (till stor del från utlandet) och från institut som ger ut konsumtionskrediter.

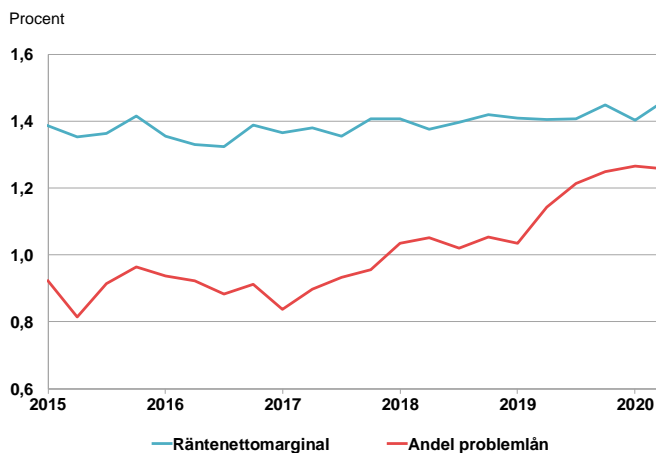
För majoriteten av de svenska bankerna är räntenettet den viktigaste intäktskällan. Räntenettomarginalen kan förväntas vara högre för riskfyllda krediter (exempelvis konsumtionskrediter) än krediter med lägre risk (exempelvis bolån).⁸ Men räntenettomarginalen förklaras också av andra faktorer, exempelvis konkurrensförhållanden. För den svenska bankmarknaden som helhet har räntenettomarginalen varit stabil. Den låg på 1,45 procent vid utgången av första halvåret 2020 (se diagram 10).

BOLÅNEAKTÖRER UTANFÖR BANKSEKTORN

Under de senaste åren har kreditgivare utanför banksektorn etablerat sig på den svenska bolånemarknaden. Dessa aktörer finansierar inte bolån med inlåning och behöver därför inte tillstånd som bank eller kreditmarknadsbolag.

De nya bolåneaktörerna har olika affärsmodeller, men förenas av att de ofta överför bolånen till ett närliggande företag som i sin tur överför kreditrisken till institutionella investerare. De volymer som de nya aktörerna genererar är fortfarande mycket små i förhållande till den totala

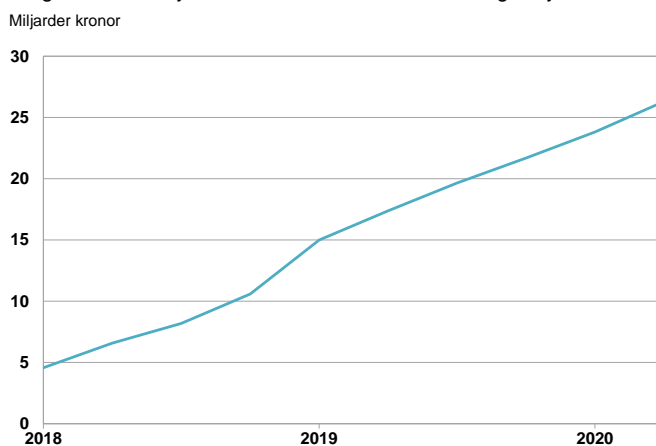
Diagram 10: Genomsnittlig räntenettomarginal och andel problemlån

Källa: FI.

Anm.: Kvoterna är viktade genom summering av samtliga institut.

Diagram 11: De nya bolåneaktörernas totala utlåningsvolym

Källa: FI.

⁸ Räntenettomarginalen har beräknats som räntenettet i relation till den totala utlåningen till allmänheten.

bolånestocken (0,7 procent), men under det första halvåret 2020 stod de nya aktörerna för 4 procent av bolånestockens ökning (se diagram 5). Deras totala utlåning uppgick under första halvåret 2020 till 26,3 miljarder kronor (se diagram 11). Det var en ökning med 21 procent jämfört med slutet av 2019.

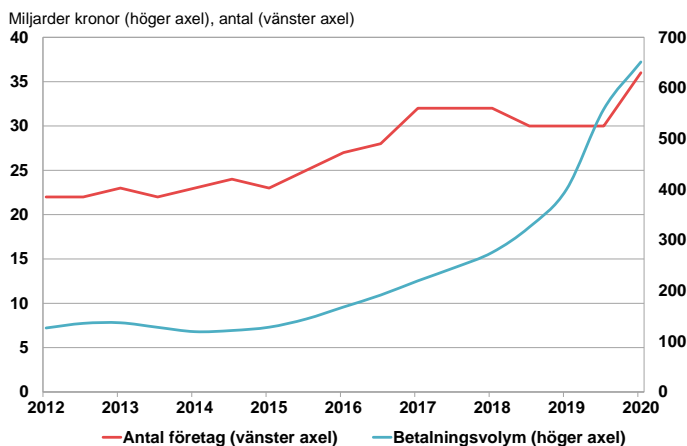
Hittills har samtliga aktörer med påbörjad verksamhet valt att rikta in sig på låg kreditrisk och deras nyutlåning har lägre belåningsgrad än genomsnittet för nya bolån i Sverige.

BETALTJÄNSTFÖRETAGENS VOLYMER ÖKAR

De volymer som betaltjänstföretag förmedlar har vuxit snabbt de senaste åren. Sedan 2012 har de ökat med 25 procent per år och låg vid utgången av det första halvåret på ungefär 650 miljarder kronor (se diagram 12). Detta beror bland annat på snabb teknisk utveckling inom området samtidigt som efterfrågan på digitala banktjänster- och lösningar har ökat.

Betaltjänstföretagen har vitt skilda affärsmodeller. Många förmedlar olika slags betallosningar, ofta inom e-handeln, medan andra i första hand är kortinlösare. Det finns även företag som erbjuder så kallad lånebaserad gräsrotsfinansiering (crowdfunding) och så kallade person-till-person-lån (peer-to-peer). Gemensamt för företagen är dock att de inte har banktillstånd och därmed inte får ta emot inlåning från allmänheten. Det innebär att de inte får ta emot betalmedel och använda dessa i andra syften än att genomföra själva betalningen. Vid utgången av första halvåret 2020 fanns det 36 stycken betaltjänstföretag. Några av de största är Bamboora, Trustly, Loomis, Nokas och Kivra.

Diagram 12: Antal betaltjänstföretag och deras totala betalningsvolymer

Källa: FI.

Anm.: Avser rullande helårsvolymer. Inrapportering av betalningsvolymer kan skilja sig mellan instituten.

Storbanker

De svenska storbankernas lönsamhet sjönk under det första halvåret 2020, framförallt på grund av högre kreditförlustreserveringar för förväntade effekter av pandemin. Problemlånen var dock på en fortsatt relativt låg nivå. Utlåningstillväxten var svag under halvåret.

Den genomsnittliga lönsamheten för de tre svenska storbankerna – Svenska Handelsbanken, SEB och Swedbank – har under de senaste åren haft en viss minskning. Denna trend förstärktes tydligt under det första halvåret 2020. Den sämre avkastningen beror främst på ökade kreditförlustreserveringar för förväntade effekter av pandemin. Vidare beslutade FI under första halvåret 2020 om sanktionsavgifter på 4 respektive 1 miljard kronor mot Swedbank och SEB för brister i arbetet att motverka penningtvätt. Exklusive dessa sanktioner var avkastningen för storbankerna på eget kapital under det första halvåret 7 procent totalt vilket är 7 procentenheter lägre än motsvarande period 2019. Deras lönsamhet var fortsatt högre än genomsnittet för både andra storbanker inom EU⁹ och Norden¹⁰ (0,5 respektive 5 procent).

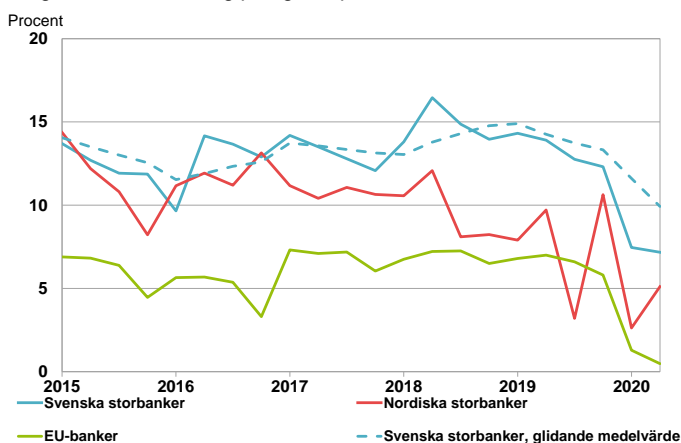
Ytterligare förklaringar till att lönsamheten har sjunkit för de svenska storbankerna var lägre marginaler på bolån¹¹ och att kostnadsnivåerna har ökat. Kostnaderna i relation till intäkterna steg något under det första halvåret 2020 (46 procent exklusive sanktionsavgifter) men den genomsnittliga K/I-kvoten hos banker i andra EU-länder var fortfarande markant högre (67 procent). Även de övriga nordiska storbankerna uppvisade en högre K/I-kvot (se diagram 14). En anledning till att de svenska storbankerna har lägre kostnader är att de har kommit betydligt längre i att digitalisera sin verksamhet jämfört med andra banker i EU. Det har gjort det möjligt för de svenska storbankerna att ha färre fysiska bankkontor och en lägre personaltäthet inom många funktioner. De svenska bankernas intäkter har också ökat i

⁹ EBA:s viktade genomsnitt av de största bankerna i EU.

¹⁰ Nordea, Danske Bank och Den Norske Bank (DNB)

¹¹ Se "Bankernas marginal på bolån", Finansinspektionen.

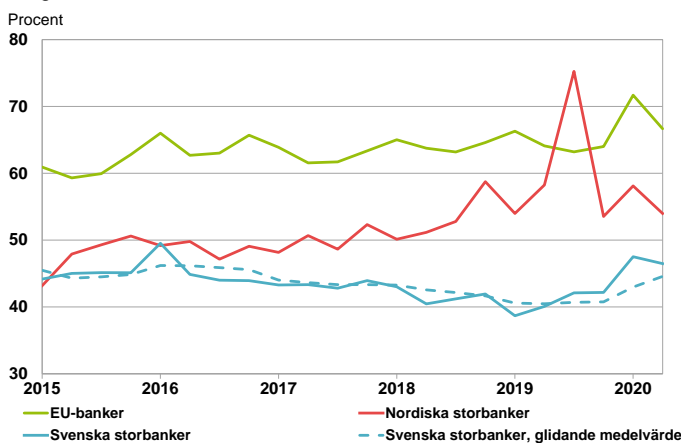
Diagram 13: Avkastning på eget kapital

Källor: FI, Standard & Poor's och EBA.

Anm.: Kvoterna är viktade genom en summering av samtliga institut. Ett glidande medelvärde avser medelvärdet av de fyra senaste kvartalerna. Swedbanks och SEB:s sanktionsavgifter är exkluderade.

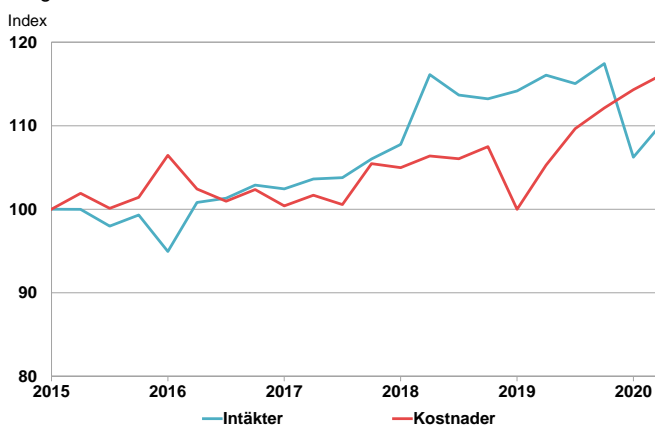
Diagram 14: K/I-kvot

Källor: FI, Standard & Poor's och EBA.

Anm.: Kvoterna är viktade genom en summering av samtliga institut. Ett glidande medelvärde avser medelvärdet av de fyra senaste kvartalerna. Swedbanks och SEB:s sanktionsavgifter är exkluderade.

Diagram 15: Intäkter och kostnader för svenska storbanker

Källa: FI.

en snabbare takt, jämfört med andra EU-banker, vilket har hållit nere deras K/I tal.

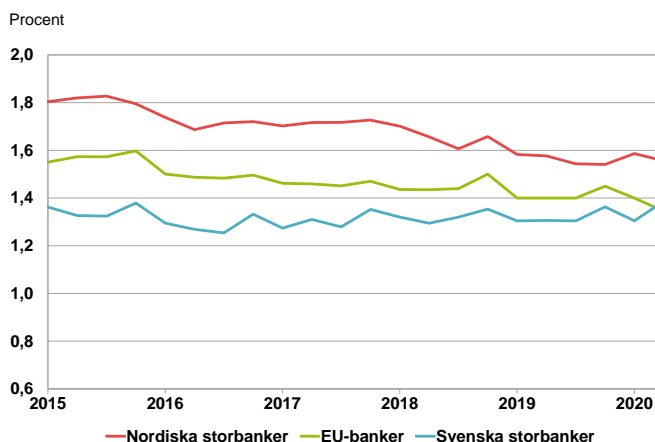
De samlade intäkterna för de svenska storbankerna sjönk med 7 procent under det första halvåret 2020, framförallt på grund av ett lägre provisionsnetto. Kostnaderna, exklusive sanktionsavgifterna, ökade med 4 procent under halvåret. Till viss del berodde det på kostnader för regelefterlevnad och it-investeringar (se diagram 15). Andelen intäkter från räntenettet i relation till de totala intäkterna har varit relativt oförändrad de senaste åren och låg på 56 procent under första halvåret 2020.

Utvecklingen för storbankernas räntenettomarginal har varit relativt stabil under de senaste åren. Den låg på 1,4 procent vid utgången av det första halvåret 2020 (se diagram 16). Samtidigt har räntenettomarginalen i EU och Norden varit avtagande de senaste åren, i takt med fallande räntenivåer överlag. Vid utgången av det första halvåret 2020 var nivån högre i Sverige än i EU.

De svenska storbankernas utlåning till allmänheten är relativt jämnt fördelad mellan lån till hushåll och lån till icke-finansiella företag. Vid utgången av första halvåret 2020 var storbankernas totala utlåning till allmänheten 5 400 miljarder kronor. Ungefär hälften av detta – 2 800 miljarder kronor – var bolån, 150 miljarder kronor bestod av annan utlåning till hushåll och 2 500 miljarder kronor var utlåning till icke-finansiella företag (se diagram 17). Tillväxttakten i storbankernas utlåning var relativt svag under halvåret (1 procent) och bolånen ökade med 1,3 procent, vilket var lägre än genomsnittet för bankmarknaden.

En annan, betydande, anledning till att de svenska storbankerna har högre lönsamhet jämfört med andra banker är lägre kreditförlustnivåer. Andelen problemlån har legat stabilt på ungefär 0,7 procent, vilket var lägre än andelen hos de nordiska storbankerna. Motsvarande andel för de andra storbankerna i EU var mycket högre, 3 procent vid utgången av första halvåret 2020, men kreditkvaliteten har förbättrats under de senaste åren (se diagram 18).

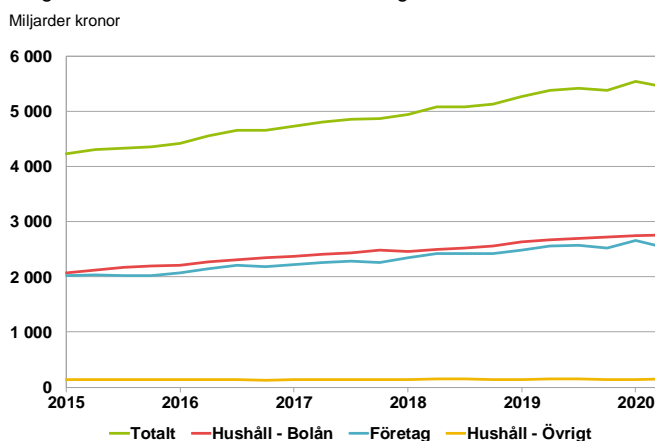
Diagram 16: Räntenettomarginal

Källa: FI, Standard & Poor's och EBA.

Anm.: Kvoterna är viktade en genom summering av samtliga institut.

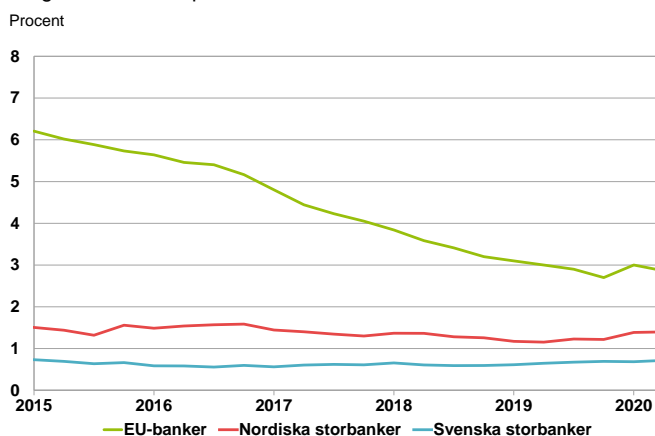
Diagram 17: Storbankernas totala utlåning till allmänheten

Källa: FI.

Anm.: Avser all utlåning på gruppnivå.

Diagram 18: Andel problemlån

Källa: FI, Standard & Poor's och EBA.

Anm.: Kvoterna är viktade genom en summering av samtliga institut.

Retailbanker

Retailbankerna fortsätter att konkurrera på bolånemarknaden även om deras andel av nyutlåningen var något lägre under första halvåret 2020 jämfört med tidigare. Lönsamheten har minskat något överlag, men i mindre omfattning än för bankmarknaden som helhet.

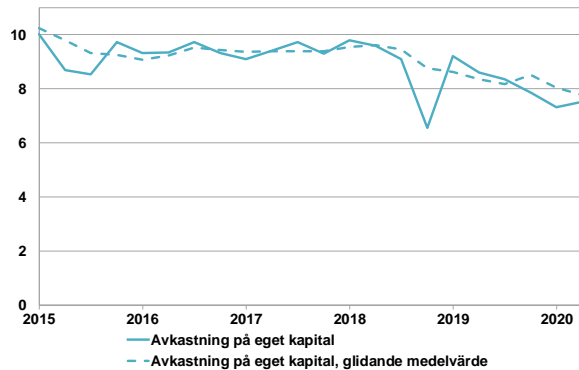
Gemensamt för de fyra företag vi i rapporten benämner retailbanker – SBAB, Länsförsäkringar Bank, Skandiabanken och Landshypotek – är att de är inriktade på utlåning till hushåll samt mindre och medelstora företag, i huvudsak i Sverige. Deras fokus är på bolån och lån med annan fast egendom som säkerhet.

Sammantaget har lönsamheten minskat något under de senaste två åren. Avkastningen på eget kapital uppgick vid utgången av första halvåret 2020 till 8 procent vilket är 1 procentenhet lägre än motsvarande period 2019 (se diagram 19). Räntenettet är den dominerande intäktskällan och utgjorde en majoritet av de totala intäkterna. Retailbankernas kostnader i relation till intäkter låg på en stabil nivå om 45 procent.

Retailbankernas utlåning har växt snabbt de senaste åren och främst bestått av bolån. Totalt ökade utgivningen av bolån med 3,8 procent under det första halvåret 2020, vilket var en något lägre tillväxttakt än för bankmarknaden som helhet. Bolånen utgjorde 78 procent av dessa bankers totala utlåning och de hade en marknadsandel av den svenska bolånestocken på 18 procent samt en andel av nyutlåningen på bolånemarknaden om 20 procent (se diagram 5). Retailbankernas utlåning till icke-finansiella företag har samtidigt varit relativt oförändrad och volymen låg på strax under 200 miljarder kronor (se diagram 20).

Kreditkvaliteten har stadigt förbättrats, vilket delvis är en effekt av den större andelen bolån. Andelen problemlån har halverats jämfört med nivån 2015. Räntenettomarginalen steg något och var vid det senaste halvårsskiftet strax över 1 procent (se diagram 21), vilket var lägre än storbankernas 1,4 procent och sparbankernas 1,6 procent.

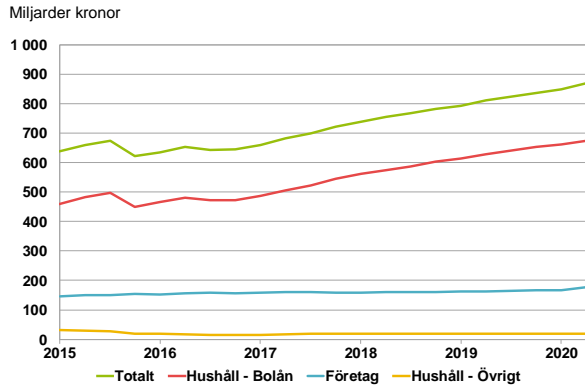
Diagram 19: Avkastning på eget kapital
Procent

Källa: FI.

Anm.: Kvoten är viktad genom en summering av samtliga institut. Ett glidande medelvärde avser medelvärdet av de fyra senaste kvartalen. Den låga kvoten under det fjärde kvartalet 2018 beror till stor del på att Länsförsäkringar Bank gjorde nedskrivningar av immateriella tillgångar i samband med att banken slutförde ett it-projekt.

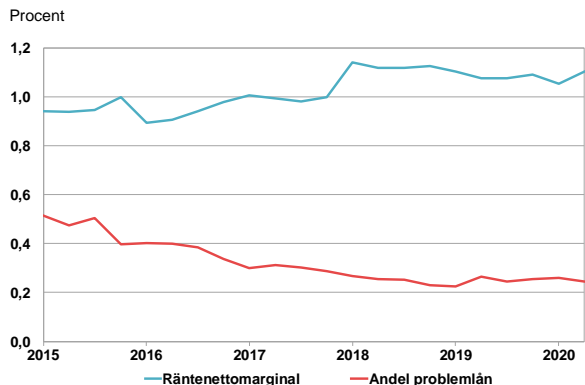
Diagram 20: Utlåning
Miljarder kronor

Källa: FI.

Anm.: Nedgången i utlåning under 2015 berodde på att Skandiabanken sålde av sin verksamhet i Norge.

Diagram 21: Räntenettomarginal och andel problemlån
Procent

Källa: FI och Standard & Poor's.

Anm.: Kvoterna är viktade genom en summering av samtliga institut.

Sparbanker

Sparbankernas utlåning har ökat under lång tid, särskilt inom bolån, och den fortsatte att öka även under det första halvåret 2020. Lönsamheten sjönk dock överlag, likt bankmarknaden som helhet.

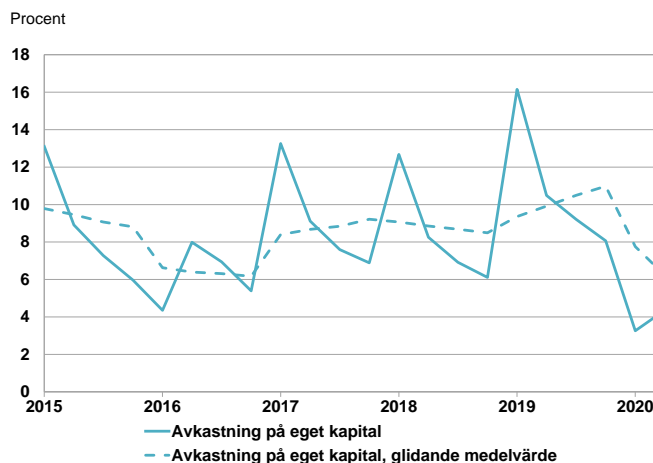
Kategorin sparbanker består av 59 banker, som skiljer sig åt vad gäller storlek och lönsamhet. Gemensamt är att varje sparbank verkar inom ett specifikt geografiskt område. Sparbankerna har i regel som övergripande mål att främja den lokala ekonomin och det lokala näringslivet.

Den genomsnittliga lönsamheten har under en längre period varit lägre för sparbankerna än för andra svenska banker. En bidragande orsak kan vara att sparbankerna i de flesta fall inte har samma avkastningskrav som andra banker. Sparbankernas avkastning på eget kapital var 4 procent vid det senaste halvårsskiftet och vilket är 6 procentenheter lägre än motsvarande period 2019 (se diagram 22). Det är däremot en stor spridning bland de olika sparbankerna eftersom deras lönsamhet ofta är kopplad till den lokala ekonomiska utvecklingen där de bedriver sin verksamhet

Sparbankernas utlåning har växt stadigt de senaste åren. Utlåning till hushåll är den dominerande delen av sparbankernas låneportfölj, vilket liknar den fördelning som retailbankerna har. Sparbankernas utlåning till allmänheten steg under det första halvåret 2020 med 4,2 procent, vilket var drivet av bolån. Sparbankernas totala utlåning uppgick till 410 miljarder kronor (se diagram 23).

För sparbankssektorn har kreditkvaliteten varit stabil under de senaste åren. Andelen problemlån i relation till den totala utlåningen var ungefär 0,5 procent under det första halvåret 2020. Det var något högre än för retailbankerna som har en större andel bolån. Sparbankerna hade en i princip oförändrad räntenettomarginal på ungefär 1,6 procent under det första halvåret 2020 (se diagram 24).

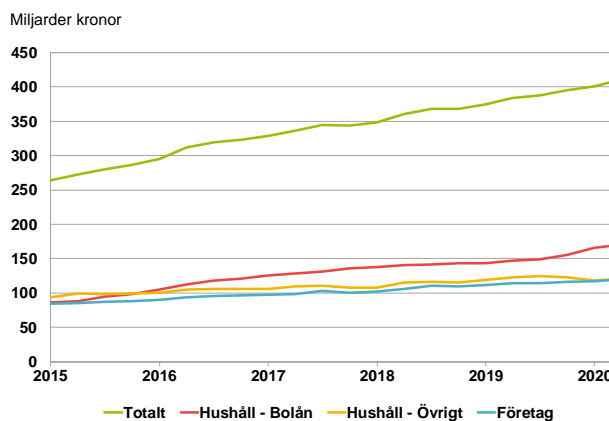
Diagram 22: Avkastning på eget kapital

Källa: FI.

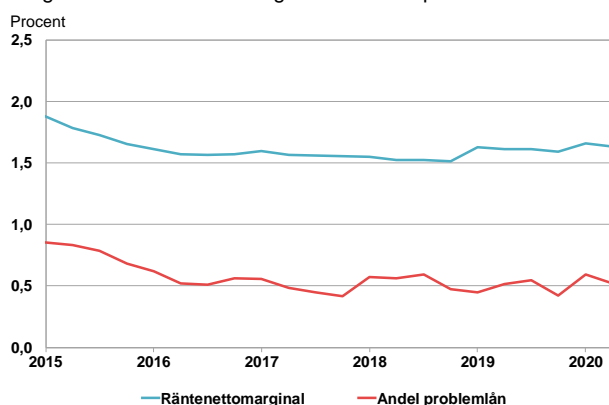
Anm.: Kvoten är viktad genom en summering av samtliga institut. Ett glidande medelvärde avser medelvärdet av de fyra senaste kvartalen. Den cykliska trenden beror på att många sparbanker får utdelningar från Swedbank under det första kvartalet varje år.

Diagram 23: Utlåning

Källa: FI.

Diagram 24: Räntenettomarginal och andel problemlån

Källa: FI.

Anm.: Kvoterna är viktade genom en summering av samtliga institut.

Konsumtionskreditföretag

Lönsamheten för konsumtionskreditföretagen som helhet visar en avtagande trend. Det kan bland annat förklaras av större kreditförluster men även höga investeringskostnader för vissa institut för att möjliggöra expansion. Tillväxten av nya konsumentkrediter stannade dock av under det första halvåret 2020.

Konsumtionskreditföretagens¹² kärnverksamhet är lån utan säkerhet till hushåll. Vissa konsumtionskreditföretag köper även förfallna fordringar av andra finansiella institut.

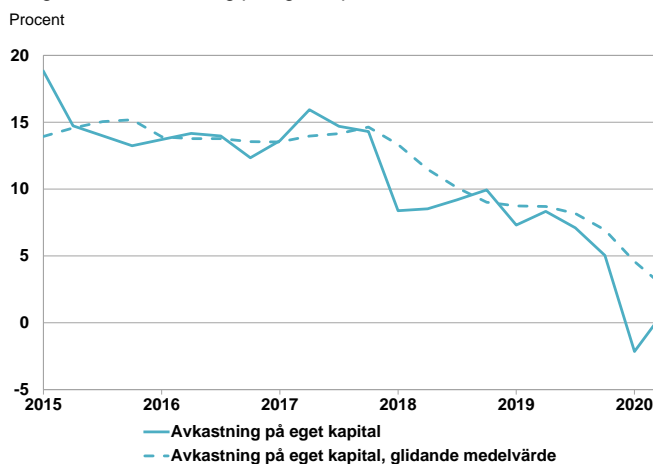
Konsumtionskreditföretagens genomsnittliga avkastning på eget kapital har historiskt varit ungefär som för bankmarknaden överlag. Lönsamheten har däremot fallit betydligt den senaste tiden och var i genomsnitt 1 procent vid det senaste halvårsskiftet (se diagram 25). Det beror bland annat på ökade reserveringar för kreditförluster till följd av pandemin men även höga investeringskostnader för vissa institut för att möjliggöra expansion. Detta gäller bland annat Klarna som vuxit snabbt de senaste åren och vars andel av kategorins utlåning ökat från 3 till 13 procent. Kostnaderna motsvarade, vid utgången av det första halvåret 2020, 75 procent av intäkterna. Det är en ökning med sex procentenheter jämfört med samma period föregående år.

Konsumtionskreditföretagens utlåning till allmänheten sjönk med 4,1 procent under det första halvåret 2020, men ökade med 2,5 procent i årstakt (se diagram 26).

Konsumtionskreditföretagen är den kategori av finansiella företag på bankmarknaden som har den högsta räntenettomarginalen. Under det första halvåret 2020 var den 7 procent (se diagram 27). Den höga marginalen kan förklaras av en högre risknivå i utlåningen jämfört med andra banker. Därmed är andelen problemlån markant högre relativt andra banker. Under det första halvåret 2020 steg andelen problemlån till 13 procent vid halvårsskiftet (se diagram 27).

¹² Konsumtionskreditföretag inkluderar endast konsumentkreditföretag som är banker eller kreditmarknadsföretag.

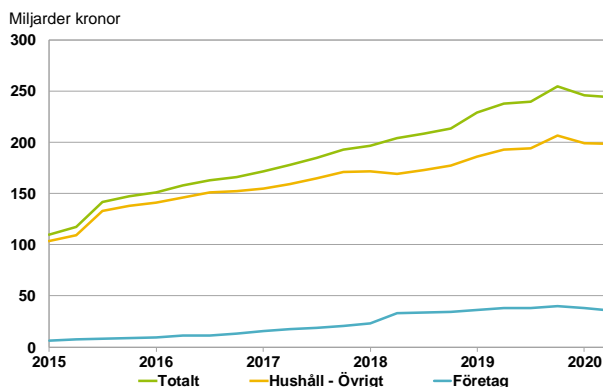
Diagram 25: Avkastning på eget kapital

Källa: FI.

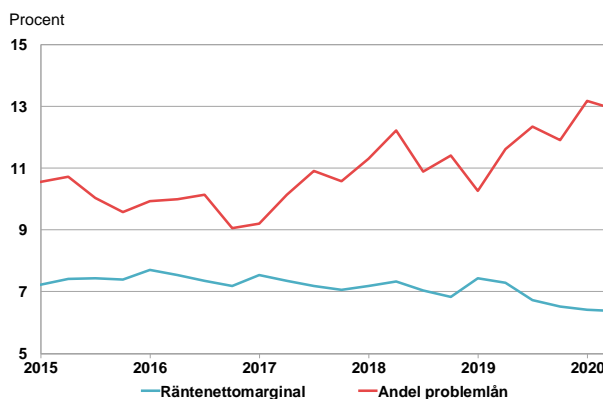
Anm.: Kvoten är viktad genom en summering av samtliga institut. Ett glidande medelvärde avser medelvärdet av de fyra senaste kvartalen.

Diagram 26: Utlåning

Källa: FI.

Diagram 27: Räntenettomarginal och andel problemlån

Källa: FI.

Anm.: Kvoterna är viktade genom en summering av samtliga institut.

Värdepappersbanker

Hög aktivitet på börsen under det första halvåret 2020 resulterade i ett högt provisionsnetto för värdepappersbankerna och därmed hög avkastning på eget kapital under perioden. Deras utlåning fortsatte att växa, men deras låneprodukter var fortsatt ett litet produktsegment.

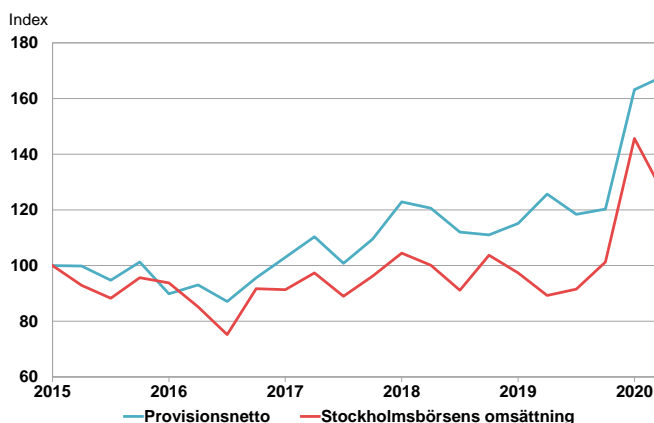
De fyra värdepappersbankerna i Sverige är inriktade på handel med värdepapper samt fond- och kapitalförvaltning. Två av dem fokuserar på institutionella kunder samt förmögenhetsförvaltning och personlig rådgivning. De andra två riktar sig till en bredare kundkrets med digitala plattformar för att förmedla olika sparprodukter och bolån.

Värdepappersbankerna har en affärsmodell som är baserad på avgifter. Därför är provisionsnettot en viktig intäktskälla. Vid det senaste halvårsskiftet stod provisionsnettot för 78 procent av deras totala intäkter, vilket är en markant ökning både i relation till totala intäkter och i absoluta tal. Detta beror på att aktiviteten på Stockholmsbörsen ökade kraftigt under halvåret till följd av pandemin (se diagram 28). Fler värdepappersaffärer ledde till ökade intäkter i form av courtage och avgifter.

Värdepappersbankerna har överlag en hög avkastning på eget kapital. Trenden under de senaste åren har också varit att denna avkastning ökat. Under det första halvåret 2020 steg den ytterligare och låg på över 25 procent. Det är högt både sett till de genomsnittliga nivåerna de senaste fem åren och i jämförelse med andra kategorier av banker (se diagram 29). Kostnaderna i relation till intäkter minskade till 54 procent, vilket kan jämföras med 66 procent för motsvarande period 2019.

Värdepappersbankernas utlåning har växt snabbt de senaste åren, men från låga nivåer. Utlåningen är i huvudsak kopplad till värdepappersdepåer, men bolån är en växande produkt (se diagram 30). Sett till den totala bankmarknaden är deras andel av utlåningen fortfarande liten.

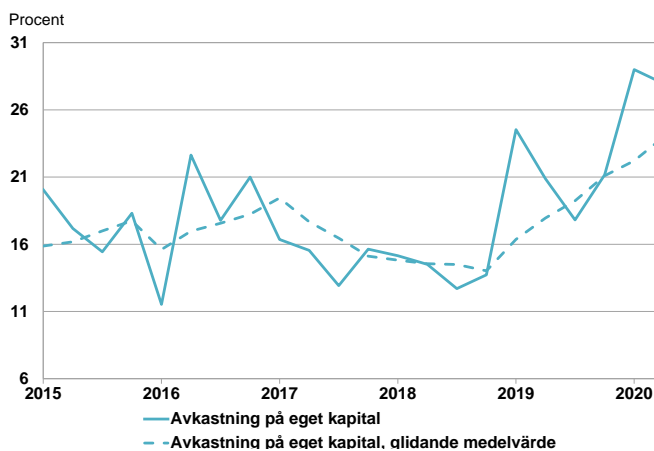
Diagram 28: Provisionsnetto och Stockholmsbörsens omsättning

Källa: FI och Nasdaq.

Anm.: Stockholmsbörsens omsättning definieras som total aktieomsättning på Nasdaqs stockholmsbörs per kvartal. Indexerad med första kvartalet 2015 som bas.

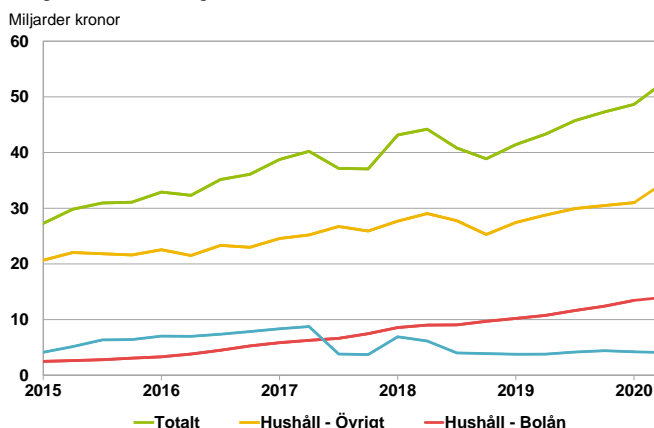
Diagram 29: Avkastning på eget kapital

Källa: FI.

Anm.: Kvoten är viktad genom en summering av samtliga institut. Ett glidande medelvärde avser medelvärdet av de fyra senaste kvartalen.

Diagram 30: Utlåning

Källa: FI.

Leasingbolag

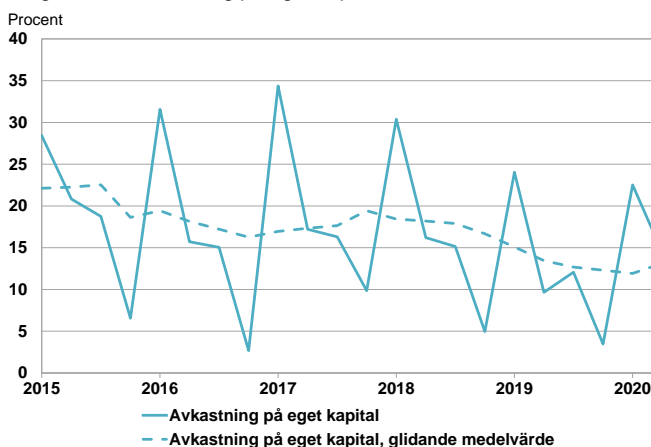
Leasingbolagens lönsamhet var relativt hög samtidigt som andelen problemlån låg kvar på låga nivåer. Tillväxten av konsumentkrediter ökade medan företagsutlåningen minskade.

De sju leasingbolagen i Sverige har en annan affärsmodell än de traditionella kreditföretagen. Leasingbolagens verksamhet syftar ofta till att stödja försäljningen i en icke-finansiell företagskoncern genom att erbjuda produkt-, sälj-, och kundfinansiering. I några fall handlar det om koncerner inom fordonsindustrin. Eftersom leasingbolagen är nischade mot produkt- och säljfinansiering är de mer konjunktur-känsliga än många andra typer av kreditföretag. Avkastningen på eget kapital tenderar att vara mycket volatil (se diagram 31). Det kan till viss del bero på att många av bolagen ingår i större koncerner, vilket innebär att moderbolaget kan styra bolagens redovisade vinst.

Utlåningen har växt relativt snabbt de senaste åren, men avtog under första halvan av 2020. Det beror sannolikt på minskad efterfrågan på leasing i och med den ekonomiska osäkerhet som pandemin förde med sig. Leasingbolagens utlåning står för en liten del av bankmarknadens totala utlåning. Företagsutlåningen har den senaste tiden minskat något, medan konsumentkrediterna har växt allt snabbare (se diagram 32).

Leasingbolagen har som grupp en hög kreditkvalitet. De har en låg andel problemlån i relation till sin totala utlåning jämfört med de flesta andra företagstyper på bankmarknaden då deras utlåning oftast är säkerställd och återförsäljaren står som garant för lånet. Andelen problemlån var stabil under första halvåret 2020 och låg på 0,8 procent (se diagram 33).

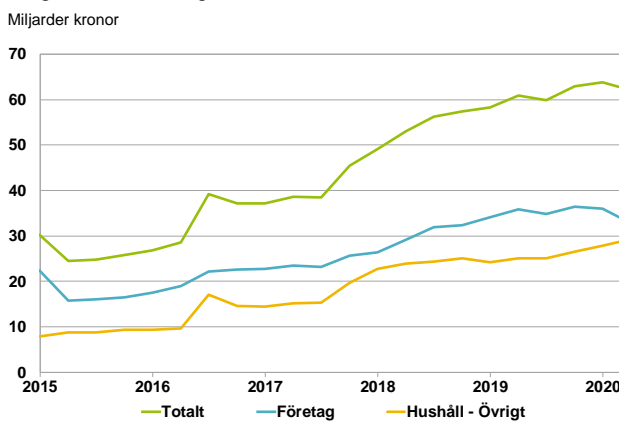
Diagram 31: Avkastning på eget kapital

Källa: FI.

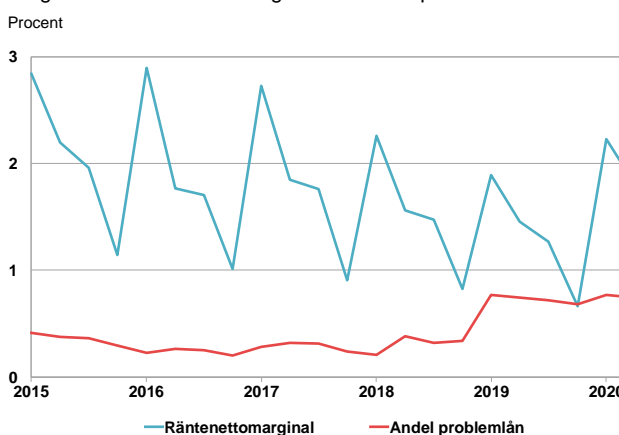
Anm.: Kvoten är viktad genom en summering av samtliga institut. Ett glidande medelvärde avser medelvärdet av de fyra senaste kvartalen.

Diagram 32: Utlåning

Källa: FI.

Diagram 33: Räntenettomarginal och andel problemlån

Källa: FI.

Anm.: Kvoterna är viktade genom en summering av samtliga institut.

Bilaga 1 – Kategorisering av företagen

Tabellen ger exempel på risker och sårbarheter som kan förknippas med respektive kategori av företag. Det innebär alltså inte att samtliga enskilda företag inom en kategori nödvändigtvis är särskilt exponerade mot just dessa risker och sårbarheter.

Kategori	Exempel på särdrag	Exempel på risker och sårbarheter	Banker som ingår
Storbanker (3 företag)	<ul style="list-style-type: none"> Brett utbud av finansiella tjänster till hushåll och företag. Hög andel marknadsfinansiering. Hög grad av systemvikt, de utför många funktioner som är kritiska för samhället. 	<ul style="list-style-type: none"> Exponerade mot fastighetsmarknaden. Sårbarhet mot oförväntade störningar på sina finansieringsmarknader. 	SEB, Svenska Handelsbanken och Swedbank.
Retailbanker (4 företag)	<ul style="list-style-type: none"> Kärnverksamhet inriktad mot lån med säkerhet. Intäkterna drivs av räntenetto. Finansierar sig genom inlåning från allmänheten och marknadsfinansiering. 	<ul style="list-style-type: none"> Exponerade mot bostads- och fastighetsmarknaden. Koncentrationer i tillgångar och intäktskällor. 	Skandiabanken, SBAB Bank, Länsförsäkringar Bank och Landshypotek Bank.
Sparbanker (59 företag)	<ul style="list-style-type: none"> Har som övergripande mål att främja den lokala ekonomin och näringslivet. Erbjuder traditionella banktjänster inom ett givet geografiskt område. Intäkterna drivs av räntenetto. 	<ul style="list-style-type: none"> Sårbara för en negativ ekonomisk utveckling i sitt geografiska område. Saknar kapitalstarka ägare. 	De fem största är Sparbanken Skåne, Sparbanken Nord, Sparbanken Sjuhärad, Varbergs Sparbank och Sörmlands Sparbank.
Konsumtionskreditföretag (13 företag)	<ul style="list-style-type: none"> Kärnverksamhet inriktad mot lån utan säkerhet och olika slags betaltjänster. Flera banker inom denna kategori är inriktade mot fintech. Många av företagen är webbaserade. 	<ul style="list-style-type: none"> Sårbara för en negativ konjunkturutveckling och sämre återbetalningsförmåga hos kunder. 	Aros Kapital, Collector, ICA Banken, Ikano Bank, Marginalen, MedMera Bank, Nordax, Resurs Bank, Svea Ekonomi, TF Bank, Klarna, Qliro, Northmill.
Värdepappersbanker (4 företag)	<ul style="list-style-type: none"> Tillhandahåller finansiella tjänster som exempelvis värdepappershandel åt privatpersoner eller företag samt fond- och kapitalförvaltning. Intäkterna drivs av provisionsnetto. 	<ul style="list-style-type: none"> Beroende av utvecklingen på värdepappersmarknaderna. 	Avanza, Carnegie Investment Bank, Erik Penser och Nordnet.
Leasingbolag (7 företag)	<ul style="list-style-type: none"> Kärnverksamheten har fokus mot produkt och säljfinansiering. Majoriteten av dessa bolag är dotterbolag till stora icke-finansiella koncerner. Erbjuder koncernens kunder finansiering, vid köp av deras produkter, exempelvis bilar eller andra kapitalvaror. 	<ul style="list-style-type: none"> Sårbarhet mot utvecklingen inom den icke-finansiella verksamheten inom övriga koncernen. 	Lantmännen finans, OK-Q8 Bank, Volvofinans bank, De Lage Landen Finans, Siemens Financial Services, Telia Finance, Toyota Material Handling Commercial Finance.
Bostadskreditinstitut (9 företag)	<ul style="list-style-type: none"> Kärnverksamhet inriktad mot bolån. Affärsmodellen bygger som regel på överlåtelse av bolån till ett närliggande företag som skapar och förvaltar investeringsprodukter för institutionella investerarens räkning. 	<ul style="list-style-type: none"> Beroende av bolånemarknadens utveckling. Affärsmodell som är nischad på intjäning och finansiering. 	Borgo, Hejmo Kredit, Bofink, Hemma i Sverige, Hypoteket, Simplex, Stabelo, Svensk Hypotekspension och Youple
Betaltjänstföretag (36 företag)	<ul style="list-style-type: none"> Förmedlar ofta olika sorters betallösningar. De blir ofta kategoriserade som fintech-företag. De agerar ofta som en mellanhand mellan konsumenten och en traditionell bank. 	<ul style="list-style-type: none"> Operativa risker såsom it- och cyberrisker. Kan finnas risk för utsatthet mot penningtvätt. 	Några av de största är Bamboora, Trustly, Loomis, Nokas och Kivra.
Utländska filialer och dotterbolag (29 företag)	<ul style="list-style-type: none"> Denna kategori består av svenska filialer och dotterbolag till utländska, ofta stora, bankkoncerner. 		De största är Nordea Bank Abp:s filial i Sverige, Nordea Hypotek, Danske Banks filial i Sverige, Danske Hypotek och DnB NOR Banks filial i Sverige.
Övriga banker och kreditmarknadsbolag (14 företag)	<ul style="list-style-type: none"> Exempelvis medlemsbanker, företag vars verksamhet innefattar förvärv av förfallna fordringar, företag som erbjuder fakturabelåning. 		Kommuninvest, Svensk exportkredit, Forex, Hoist, AK Nordic, JAK Medlemsbank, Ekobanken medlemsbank, GCC Capital, Svenska Skeppshypotekskassan, BlueStep, Avida Finans, Nordiska kreditmarknadsaktieföretaget, Promentor Finans AB, Monetiese Capital

Finansinspektionen
Box 7821, 103 97 Stockholm
Besöksadress Brunnsgatan 3
Telefon +46 8 408 980 00
Fax +48 8 24 13 35
finansinspektionen@fi.se

www.fi.se